

ВІДГУК
на дисертаційне дослідження Гао Іюань
«Формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність звернення здобувачки до проблеми формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти не викликає сумніву з багатьох причин. *По-перше* тому, що для країн, які поділяють гуманістичні цінності демократії, сформованість особистісного інноваційного потенціалу кожної людини є запорукою стрімкого розвитку всього суспільства в цілому. *По-друге*, це пов'язано з кардинальним реформуванням сучасної вищої освіти й мистецько-педагогічної в тому числі, стратегічним завданнями якої стає підготовка конкурентоспроможних фахівців-професіоналів, здатних до системного мислення у потоці величезного масиву різноспрямованої й різнорівневої інформації, до стрімкої орієнтації в ситуаціях, що потребують прийняття невідкладних рішень у найбільш дієвий спосіб, до генерування нових мистецько-творчих ідей відповідно до потреб сьогодення. *По-третє*, дослідження Гао Іюань сфокусоване на вирішенні проблеми формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти з огляду на сучасні європейські стандарти до підготовки здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у закладах професійної мистецької освіти.

Доцільність наукових розвідок з обраної здобувачкою проблеми підтверджується й все ще існуючими у системі підготовки майбутніх педагогів-музикантів суперечностями. А саме, між: широким застосуванням поняття «інноваційний потенціал» у педагогічній лексиці та недостатнім науковим обґрунтуванням його сутності, змісту та структури у галузі мистецької освіти; нагальною потребою у підготовці педагога-музиканта, здатного до інновацій відповідно до пріоритетів мистецької освіти та відсутністю обґрунтованих методичних основ формування інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти; необхідністю формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти та відсутністю визначених критеріїв його оцінювання.

Своєчасність дослідницького пошуку визначається відсутністю системних досліджень у зазначеному здобувачкою напрямку, недостатньо глибоким вивченням ефективних умов формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта саме у процесі фахової підготовки та невідкладною потребою у розробці дієвого теоретичного й методичного підґрунтя для розв'язання досліджуваної проблеми. Крім того, представлена дисертація виконана відповідно науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і становить складову комплексного дослідження з теми «Зміст, форми, методи і засоби підготовки майбутнього вчителя музики».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів наукового пошуку Гао Юань підтверджується досить міцною теоретико-методологічною базою щодо вивчення досліджуваного феномена з соціально-культурних, психолого-педагогічних та мистецько-творчих позицій, необхідність сформованості якого визначається сучасними вимогами до підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у системі мистецької освіти й відкриває можливості для професійно-особистісної реалізації фахівців-музикантів в інноваційній музично-педагогічній діяльності.

Підтвердженням достовірності й результативності проведеного дослідження слугує цілісне поєднання здобувачкою теоретичної, методичної та дослідно-експериментальної роботи з формування інноваційного потенціалу майбутнього педагога-музиканта, логіка розгортання якої є цілком переконливою.

Так, дослідницький пошук Гао Юань було сконцентровано на глибоко продуманому теоретичному обґрунтуванні сутності ключового поняття дослідження «інноваційний потенціал педагога-музиканта», його змісту та структури, а також характерологічних ознак гуманізації мистецької освіти як умови формування досліджуваної професійно-особистісної якості. Визначення основокладаючих *наукових підходів* (акмеологічний, аксіологічний, гуманістичний, людиноцентриський, цінносно орієнтований, рефлексивно-креативний) та *принципів* (гуманізації, мотиваційного забезпечення,

інтерактивності навчання, співробітництва, проектування освітнього середовища) організації формування досліджуваного утворення у контексті гуманістичної парадигми освіти, а також застосування комплексу теоретичних, емпіричних та математично-статистичних *методів*, спрямованих на досягнення поставленої мети й розв'язання завдань дослідження, стали дієвим підґрунтям для розробки методичного забезпечення та його упровадження під час дослідно-експериментальної роботи.

Науковий апарат дисертаційного дослідження сформульовано коректно й цілком кваліфіковано. Безперечною є й наукова новизна дослідження, оскільки донині у вітчизняному науковому дискурсі були відсутні системні дослідження з проблеми володіння педагогами-музикантами основами інноваційної діяльності у галузі мистецької освіти. Тож, маємо підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою *новизною*, описаною у переліку здобутків, що отримано *вперше*.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Гао Юань має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (258 найменувань, з них 8 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 243 сторінок, з них основного тексту - 187 сторінок.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання та об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну основу та окреслено комплекс взаємоузгоджених методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст *основної частини* дисертації розгортається згідно сформульованих здобувачкою *п'яти* завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Вирішуючи *перше завдання* дослідження щодо виявлення сутності інноваційного потенціалу як наукової категорії (1.1.), дисертантка детально розкриває його феноменологію через ретельний покроковий аналіз дотичних до досліджуваної категорії понять (інновація, інноваційність, інноваційна особистість, інноваційна культура, інноваційна діяльність). Це дозволило їй не тільки простежити процес утворення кожного із словосполучень та складників ключових понять дослідження, а й подати власне потрактування кожного з них (*інновація у сфері вищої мистецької освіти; інноваційна особистість педагога-музиканта; інноваційна культура педагога-музиканта; інноваційна музично-педагогічна діяльність педагога-музиканта*). Таке вагоме підґрунтя стало основою для представлення Гао Юань *авторського визначення* категорії інноваційного потенціалу педагога-музиканта як складного особистісного утворення, одночасно властивого як особистості педагога-музиканта, так і його інноваційній музично-педагогічній діяльності, яка полягає у здатності до осмислення педагогом-музикантом набутих знань в інноваційній освітній сфері, характеризується свідомим пошуком ситуацій інноваційного характеру, демонструє його прагнення за внутрішнім переконанням здійснювати ініціативні, нестандартні, самостійні дії у вирішенні завдань музично-педагогічної діяльності.

Розв'язання *другого завдання* здійснювалася за рахунок з'ясування здобувачкою змістового наповнення та структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта (1.2.), з огляду на соціальні функції магістерської підготовки в системі музично-педагогічної освіти в цілому та безпосередньо згідно вимог ОПП за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Тож, *зміст інноваційного потенціалу педагога-музиканта* розуміється дисертанткою як внутрішнє ресурсне утворення, яке детермінує кількісні та якісні зміни особистості педагога-музиканта, а саме його перехід до вищих щаблів професіоналізму (сформованість гнучкого нестереотипного мислення; здатність продукувати нестандартні ідеї та розв'язувати навчально-фахові завдання; збагачення досвідом інноваційної діяльності у сфері мистецької освіти; сформованість особистісних і фахових якостей, ціннісних орієнтирів, умінь переосмислювати, перетворювати й застосовувати ефективний педагогічний досвід і педагогічні інновації, обирати інноваційні методи і прийоми).

Прискіпливий аналіз та переосмислення наукових досліджень щодо ключових позицій у структуруванні досліджуваного утворення, дозволило здобувачці сформулювати власне розуміння *структури* інноваційного

потенціалу педагога-музиканта, котра представлена авторкою у взаємодії чотирьох компонентних блоків (*ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний і рефлексивно-регулятивний*) (1.2). Наступним кроком у розв'язанні другого завдання стало представлення *авторського розуміння* цього явища як процесу створення умов для орієнтації фахової підготовки у ЗВО мистецького спрямування на формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного, інноваційного і соціального розвитку; формування глобального і поліфункціонального мислення фахівця з акцентом на професійний, соціальний та інноваційний потенціал його практичної діяльності.

Заслуговує на схвальну оцінку розв'язання *третього завдання*, де відправною точкою для розробки методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта стало теоретичне обґрунтування дисертанткою наукових *підходів*, властивих гуманістичній парадигмі освіти та *принципів*, котрі відображають перебіг об'єктивних закономірностей цього процесу й на підвалинах яких ґрунтується змодельована авторкою система методичного забезпечення (2.1).

Маємо наголосити, що застосоване методичне забезпечення (педагогічні умови, етапи, форми, методи роботи) як невід'ємна складова методичних основ формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів, є безперечним здобутком дисертантки (2.2.). Оскільки, до прикладу, визначені *педагогічні умови* формування досліджуваного утворення (формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення педагога-музиканта до інноваційності як підґрунтя його успішної самореалізації в процесі майбутньої фахової діяльності; створення мистецько-інноваційного середовища навчального закладу вищої мистецької освіти як «інкубатора» для реалізації структурно-змістових компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта; забезпечення визнання індивідуальної цінності та пріоритету педагога-музиканта шляхом надання йому можливості вибору індивідуального вектора у прояві інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти; оволодіння педагогом-музикантом прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності), забезпечують узгодженість між необхідністю ефективної підготовки з одночасним прагненням майбутнього педагога-музиканта розвивати індивідуальний професіоналізм задля виконання професійних функцій у системі мистецької освіти. За слушним твердженням здобувачки, такі умови уможливають вироблення у майбутнього педагога-музиканта адекватного

ставлення до нововведень, до непередбачених ситуацій, та сприяють виробленню здатності швидко реагувати і приймати адекватні рішення на випередження.

На ґрунті визначених педагогічних умов, процес формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, за задумом дисертантки, відбувався у *три етапи*. Прикметним є те, що до кожного із виокремлених етапів (*мотиваційно-інформаційний, формувально-діяльнісний, прогнозувальний*), здобувачкою була поставлена конкретна мета й кожен з них характеризувався виважено підібраним відповідним інструментарієм (форми, методи, прийоми). Вдалих вибір та коректне співвідношення визначеного інструментарію дозволило ефективно використати його у методичному забезпеченні процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта (3.1).

У поетапному розгортанні процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта здобувачкою було передбачено застосування індивідуальних та групових *форм навчання*, а також використання адаптованих до досліджуваної проблеми *трьох груп методів: декомпозиційних, трансформаційних та конвергентних*, симбіоз яких уможливив ефективне формування досліджуваного утворення. Цілісність, взаємодія й взаємопов'язаність процесів, що забезпечили закінченість циклу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта представлено дисертанткою у вигляді графічного зображення на рис. 2.1.

Четвертим завданням дослідження стало окреслення критеріїв та встановлення рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта. Розробка критеріально-рівневої бази була зумовлена потребою у вивченні як стану сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта під час констатувальної частини дослідження, так і для перевірки результатів дослідно-експериментальної роботи у процесі формувального експерименту.

Для досягнення мети та завдань констатувального етапу експериментальної роботи, на підґрунті представленої у першому розділі компонентної структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, дисертанткою було ретельно розроблено й покладено в основу обраного комплексного діагностичного обстеження *критерії* означеного феномена (*ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний, рефлексивно-регулятивний*), до кожного з яких Гао Юань прискіпливо й виважено визначила комплекс *показників*, детально описаних на с.138-140 дисертації.

При диференціації *рівнів* сформованості досліджуваного утворення, здобувачка спиралася на загальноприйняті у психолого-педагогічних джерелах методики оцінки навченості, що, з огляду виокремлені у дослідженні компоненти, критерії та показники, дозволило їй визначити *чотири рівні* (низький, середній, достатній, високий) інноваційного потенціалу педагога-музиканта (Додаток Г, табл. Г.1).

На тлі розробки та визначення критеріального апарату дослідження, здобувачці вдалося цілком коректно здійснити діагностичні процедури (перший зріз) серед студентів контрольної та експериментальної групи та виявити на якому рівні в них сформовано інноваційний потенціал. Результати порівняння показників кожного з компонентів досліджуваної якості, а також рівнів сформованості інноваційного потенціалу учасників, їх аналіз й узагальнення в експериментальній та контрольній групах на констатувальному етапі експериментального дослідження, подано в описовому виді та схематичному зображенні на с. 144-152.

Експериментальній перевірці ефективності методичного забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти було присвячено *п'яте завдання* дисертації, розв'язання якого було спрямовано на підвищення інноваційного потенціалу педагогів-музикантів, через упровадження запропонованих дисертанткою методичних основ (2.2.), котрі реалізувалися згідно конкретизованих у межах формувального експерименту завдань (с.152-153). Формувальний експеримент носив порівняльний і лонгітюдний характер.

Змістове наповнення процесу формування досліджуваного утворення під час формувального експерименту забезпечувалось потужним дослідницьким доробком здобувачки (с.153-154), реалізацію якого було спроектовано на всі *чотири етапи* формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта (мотиваційно-інформаційний, формувально-діяльнісний, прогнозувальний) із застосуванням провідних *методів* навчання (лекції-дискусії, евристичні бесіди, мозковий штурм, конференція ідей, синектика тощо) та низки *технологій* (контекстне навчання, імітаційні формування інноваційно-творчої індивідуальності педагога) і *форм* (майстер-клас, творча майстерня, есе) (с.155-161).

Тож, глибоко продумане регулятивно-координуюче управління процесом формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти, зміст якої визначається продукуванням особливого

інноваційного художньо-педагогічного поля на основі інформаційного наповнення, формування відповідних розумінь, здатностей та способів дій, актуалізації та розгортання сформованого ресурсу у сферу інноваційної музично-педагогічної діяльності, розроблених авторкою у методичних основах, забезпечили успішне розв'язання концептуальних завдань рецензованого дослідження.

Під час досить прискіпливої роботи, проведеною дисертанткою у межах експериментальної перевірки ефективності запропонованого й впровадженого методичного забезпечення процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта за визначеними раніше критеріями і показниками (с.162-178), було констатовано значну позитивну динаміку в рівнях інноваційного потенціалу педагогів-музикантів з експериментальної групи за всіма його компонентами (ціннісно-мотиваційним, когнітивним, суб'єктно-операційним, рефлексивно-регулятивним). Такий результат було засвідчено й у процесі статистичної обробки результатів та узагальненні отриманих даних: за усіма критеріями різниця між середніми значеннями рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагогів-музикантів в ЕГ та КГ становить 0,2. Загальна динаміка статистичних характеристик сформованості інноваційного потенціалу майбутніх педагогів-музикантів в ЕГ за усіма критеріями до та після експерименту становить 1,28, що підтвердило статистичну значущість результатів дослідно-експериментальної роботи.

Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження(с.с.178-185).

Таким чином, маємо підстави засвідчити результативність розв'язання поставлених у дисертації завдань та підтвердити висновок дисертантки про те, що у роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано оригінальний підхід до вирішення актуальної для сьогоденної педагогічної науки і практики проблеми щодо формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів. Це полягає у цілісному аналізі сутності інноваційного потенціалу особистості, визначенні його змісту і структури у майбутніх педагогів-музикантів, розробленні та експериментальному впровадженні методичних основ педагогічної організації цього процесу та експериментальній перевірці їхньої ефективності.

Отже, мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження,

сформульованими згідно встановлених вимог і підстави рекомендувати представлену дисертацію до публічного захисту.

4. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, достатню апробацію та ефективне впровадження результатів дослідження в освітній процес факультетів мистецтв вітчизняних ЗВО, вважаємо, що теоретичні положення та зібраний фактичний матеріал можуть стати у нагоді здобувачам третього (докторського) рівня вищої освіти та бути корисними для слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Окремі позиції та результати дослідження можуть бути використаними у розробці спецкурсів, методичних рекомендацій та під час самостійної роботи студентів, а програма елективного курсу «Основи впровадження інноваційних художньо-педагогічних технологій у мистецьку освіту» може модифікуватись і використовуватись у багаторівневій підготовці студентів закладів освіти мистецького спрямування як України, так і Китаю.

5. Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Гао Іюань дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- ***Авторське потрактування сутності інноваційного потенціалу педагога-музиканта*** як складного особистісного утворення, одночасно властивого як особистості педагога-музиканта, так і його інноваційній музично-педагогічній діяльності, яка полягає у здатності до осмислення педагогом-музикантом набутих знань в інноваційній освітній сфері, характеризується свідомим пошуком ситуацій інноваційного характеру, демонструє прагнення педагога-музиканта за внутрішнім переконанням здійснювати ініціативні, нестандартні, самостійні дії у вирішенні завдань музично-педагогічної діяльності.

- ***Зміст та структура інноваційного потенціалу педагога-музиканта***, що розуміється як внутрішнє ресурсне утворення, яке детермінує кількісні та якісні зміни особистості педагога-музиканта, його перехід до вищих щаблів професіоналізму й об'єднує мотиваційно-вольовий, когнітивно-комунікативний, операційно-рефлексивний, творчо-регулятивний структурні компоненти.

• *Методична модель формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта*, котра містить мету дослідження, наукові підходи та педагогічні принципи, компонентну структуру та критеріально-рівневу систему оцінки означеного феномена, педагогічні умови, етапи та методи досягнення прогнозованого результату - сформованість інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Вагомою заслугою дисертантки є й те, що у межах проведеного дослідження подальшого розвитку набули методи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У тексті дисертації на с.77 авторкою вказується на заходи які потрібно запровадити в Китаї для відповідності закладів вищої освіти світовим стандартам. Вважаємо, що робота значно виграла, якби така позиція була обґрунтована більш переконливо й підкріплена фактами.
2. Робота набула б більшої вартості, якби розглядаючи інноваційну компетентність майбутнього педагога-музиканта, дисертантка змогла б перевірити й готовність студентів до такої діяльності у практичному аспекті.
3. Дослідження набуло б більшої досконалості, якби у підрозділі 3.2. більш чітко було визначено мету кожного етапу процесу формування інноваційного потенціалу студентів.
4. Заслугове на схвалення належна увага, що приділена дослідницею до визначення результатів формувального експерименту, проте вважаємо, що доречно було б виокремити й певні труднощі та нерозв'язані питання, а не обмежуватись лише констатацією одержаних позитивних результатів.
5. Високо оцінюючи науковий доробок здобувачки, все ж вважаємо, що дисертація набула б більшої довершеності, якби дисертантка не применшувала значущості свого науково-дослідницького пошуку й представлені у підрозділі 2.2. методичні основи формування досліджуваного утворення, презентувала в якості методичної моделі формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, оскільки

змістове наповнення підрозділу 2.2. й схематичне унаочнення поданого циклу (рис 2.1) має характеристичні ознаки саме моделі.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів до визначення педагогічних умов та методичного забезпечення процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

7. Загальний висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація «Формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти», є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам п.9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями) щодо кандидатських дисертацій, Наказу Міністерства освіти і науки України « Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestr. в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 р., №155/30023) та іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій та паспорту спеціальності, а її авторка, Гао Ююань заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 - теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного
університету
імені Володимира Винниченка

 Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи



Лілія КЛОЧЕК